

คำอธิบาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

โดย

นายปรีดี พนมยงค์

(ต่อจากเล่ม ๓)

มาตรา ๑๖

ถ้าเป็นพันธียที่จะหยั่งรู้วันเกิดของบุคคลผู้ใด ท่านให้นับอายุบุคคลผู้นั้น ตั้งแต่วันต้นแห่งปีประดิทินหลวง ซึ่งเป็นปีที่บุคคลผู้นั้นเกิด

คำอธิบาย

มาตรานี้ เป็นบทสันนิษฐาน วันเกิดของบุคคลในเมื่อ

๑. ทราบปีเกิดของบุคคลนั้น และ
๒. เป็นการพันธียที่จะทราบวันเกิด

๑. ทราบปีเกิดของบุคคลนั้น

ปีเกิดอาจทราบได้จากหลักฐานพะยาน หรือ แพทย์ผู้ชำนาญการพิเศษ*

๒. เป็นการพ้นวิสัยที่จะทราบวันเกิด

ในกรณีที่ไม่ใช่หลักฐานปรากฏชัด จะทราบวันเกิดของบุคคลให้เที่ยงแท้แน่นอนยากมาก

แต่ต้องสังเกตให้ได้ว่า มาตรฐานบัญญัติถึงบุคคลที่ไม่ทราบวันเกิดและเดือนเกิด ถ้าหากทราบว่า นายแดงเกิดใน เดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๔๖๐ ดังนี้แล้ว จะวินิจฉัยฟันความจริงว่า นายแดงเกิดในวันที่ ๑ เมษายน อันเป็นวันต้นของปี พ.ศ. ๒๔๖๐ ไม่ได้ บทบัญญัติในมาตรา ๑๖ ไม่ใช่เป็นบทบังคับโดยตรง ในกรณีเช่นนั้น แต่อย่างไรก็ตาม เราอาจอาศัยมาตรา ๑๖ นี้วินิจฉัยเทียบเคียงว่า นายแดงเกิดในวันต้นของเดือนเกิด คือวันที่ ๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๖๐

* ตามพระราชบัญญัติลักษณะเกณฑ์ทหาร พ.ศ. ๒๔๖๐ มาตรา ๒๑ ตอนสุดท้าย

บัญญัติว่า

ถ้าไม่ปรากฏปีเกิดให้ถือเอาตามที่เพื่อนบ้านเชื่อกันว่าอายุเท่าใด ประกอบกับการสังเกตรูปร่างนั้นเป็นเกณฑ์กำหนดอายุ

มาตรา ๑๗

ถ้าบุคคลหลายคน ถึงชีวิตันตรายในเหตุภัยอันตรายร่วมกัน และเป็นการพ้นวิสัยจะกำหนดได้ว่าคนไหนถึงชีวิตันตราย ก่อนหลังไซ้ ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าตายพร้อมกัน

คำอธิบาย

มาตรานี้เป็นบทสันนิษฐาน ในเมื่อบุคคลหลายคนได้ตายในภัยันตรายร่วมกัน เช่น โรงงานระเบิด ทำให้นายดีนายแดง ช่างที่คุมเครื่องขณะนั้น ต้องตาย เมื่อไม่สามารถ จะกำหนดว่า ใครตาย ก่อนแล้ว กฎหมายถือว่า บุคคลนั้นได้ตายพร้อมกัน แต่ถ้าบุคคลเหล่านั้น มิได้ตายในภัยันตรายร่วมกัน เช่น โรงงาน ๒ โรงตั้งอยู่ คนละแห่ง เกิดระเบิดขึ้น พร้อมกัน ดังนี้แล้ว จะใช้มาตรานี้ ไปบังคับไม่ได้

การบัญญัติข้อสันนิษฐานไว้ดังนี้ ย่อมมีประโยชน์ใน เรื่องมรดก กล่าวคือ การที่ผู้ซึ่งต้องภัยันตรายร่วมกันนั้นต่างฝ่ายจะมีสิทธิได้รับมรดกซึ่งกันและกันก็ดี เมื่อกฎหมายสันนิษฐานว่าเขา

ตายพร้อมกันแล้ว ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดจะรับมรดก
 ต่อกันไม่ได้ เพราะตามกฎหมายลักษณะมรดก
 ผู้ซึ่งจะมีสิทธิได้รับมรดกนั้น จำต้องมีชีวิตอยู่
 ภายหลังผู้รับมรดกแม้แต่วันที่เดียวก็ตาม (ดู
 ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา ๒๐) เช่น
 บิดากับบุตร ถ้าบิดาตายก่อนบุตร แม้แต่วันที่
 เดียว ทรัพย์สินของบิดาก็ย่อมตกเป็นของบุตร
 และตกทอดต่อไปถึงทายาทของบุตร ถ้าหากบุตร
 ตายก่อนบิดา ทรัพย์สินของบุตรส่วนหนึ่งก็ต้อง
 ไปได้แก่บิดาและตกทอดไปยังทายาทของบิดา ซึ่ง
 ทายาทของบิดา และบุตรอาจเป็น คนละคน (ขอ
 ให้อ่านลักษณะมรดก)

มาตรา ๑๘

สิทธิของบุคคลในการที่จะใช้นามอันชอบที่จะ
ใช้ได้นั้น ถ้ามีบุคคลอื่นโต้แย้งก็ดี ฤ็บุคคล
ผู้เจ้าของนามนั้นต้องเสื่อมเสียประโยชน์เพราะการ
ที่ผู้อื่นมาใช้นามเดียวกันโดยมิได้รับอำนาจให้ใช้
ได้ก็ดี ท่านว่าบุคคลผู้เจ้าของนามจะเรียกให้บุคคล
อื่นนั้นระงับความเสียหายก็ได้ ถ้าและเป็นที่น่า
วิตกว่า จะต้องเสียหายอยู่สืบไป จะร้องขอต่อศาล
ให้สั่งห้ามก็ได้

คำอธิบาย

มาตรานี้เป็นบทบัญญัติสิทธิของบุคคลในการที่
จะใช้นาม ซึ่งมีอยู่หลาย ชนิด และมี ลักษณะ
หรือธรรมชาติ ต่างกัน เพราะฉะนั้น จึงควรแยก
วินิจฉัยตามลักษณะต่างๆ ของนามดังนี้

๑. นามสกุล
๒. นามตัว
๓. นามบรรดาศักดิ์
๔. นามแฝงหรือยี่ห้อ
๕. นามฉายา

บทที่ ๑

นามสกุล

ข้อ ๑. ใครมีสิทธิใช้นามสกุล?

นามสกุลเป็นชื่อประจำวงศ์สกุลซึ่งสืบเนื่องมาจากบิดาถึงบุตร พระราชบัญญัติขนานนามสกุล พ.ศ. ๒๔๕๖ ได้บ่งไว้ว่า ผู้ที่มีสิทธิใช้นามสกุลซึ่งหัวหน้าครอบครัวได้ มีขึ้นตาม พระราชบัญญัติขนานนามสกุล พ.ศ. ๒๔๕๖ หรือโดยได้รับพระราชทาน นั้น คือ บุตรและธิดา หลาน หลานผู้สืบสายโลหิต แต่ฝ่ายบุตร ชาย หลานชายของหัวหน้าครอบครัว นั้น ต่อ เป็น ลำดับ ลง ไป (มาตรา ๑๗)

อนึ่งหญิงที่ได้ทำการสมรสมีสามีแล้ว ใช้นามสกุลของสามี และคงมีสิทธิในชื่อตัว และชื่อสกุลเดิมของตนได้ (ให้ดูมาตรา ๖)

ส่วนบุตรซึ่งบิดายังไม่ปรากฏอยู่ตราบใด กฎหมายให้ใช้นามสกุลของมารดาอยู่ตราบนั้น

ข้อ ๒. สิทธิในนามสกุลเป็นสิทธิชนิดใด?

สิทธิในนามสกุล เป็นสิทธิในสภาพของ บุคคล

จัด เข้าอยู่ใน ประเภท สิทธิใน ครอบครัว และบ้าน
เรือน

สิทธิใน นามสกุล นั้นไม่ใช่ เป็นสิทธิ ใน ทรัพย์สิน
เพราะฉะนั้น

ก. สิทธิในนามสกุล มีอาจที่จะโอนให้แก่กัน
ได้เหมือนสิทธิในทรัพย์สิน บุคคลอาจจะพินัยมีสิทธิใน
นามสกุลก็โดยการเป็นญาติ หรือการ เป็นสะใภ้ ซึ่ง
กฎหมายบัญญัติไว้ อนึ่งพระราชบัญญัติชานานนาม
สกุลมีลักษณะเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายปกครอง
เพราะฉะนั้น บุคคล จะ หลีกเลียง ทำสัญญา แก้อ
เหมือน ตั้งกฎหมาย ที่ไม่เกี่ยว ศีลธรรม ความสงบ
เรียบร้อย ของประชาชน ไม่ได้ โดยเหตุนี้ คำว่า
“.....โดยมิได้รับอำนาจให้ใช้ก็ได้.....”
อันกล่าวไว้ ในมาตรา ๑๘ นี้ ซึ่งอาจทำให้แปล
ได้ว่า ผู้ เป็นเจ้าของนามอาจอนุญาตให้บุคคล
อื่นใช้นาม นั้น คง หมายความว่า ถึงนาม ชะนิต
อื่น ๆ ซึ่งมีใช่เป็นนามสกุล เช่นนายแดง มีสิทธิ
ใช้นามสกุล ‘สีสา’ นายแดง จะ ขาย นามสกุล
“สีสา” ให้นางเขียวไม่ได้ ถ้านายแดงอยากให้
นางเขียวใช้นามสกุลนั้น ตนก็ต้องทำการสมรส

กับนางเขียว (แต่ถ้านาม “สีสา” เป็นยี่ห้อของ นายแดงซึ่งมิใช่เป็นนามสกุลแล้ว นายแดงก็อาจจะขายได้ (ขอให้ดูคำอธิบายต่อไปในเรื่องยี่ห้อ)

ข. สิทธิในนามสกุลมีอาจสูญไปโดยการละทิ้ง แต่กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้น อาจสูญไปได้โดยละทิ้ง เช่น นายสามีนามสกุลว่า บุณฑอง นายสาไช้ นามแฝงว่า เขียวเหลือง โดยไม่ใช้นามสกุลมาช้านานตั้งแต่นายสามีก็มีสิทธิในนามบุณฑอง และคงได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายอยู่เสมอ

ข้อ ๓. มาตรา ๑๘ คุ้มครองนามสกุลอย่างไร?

ถ้าผู้มีสิทธิใช้นามสกุลถูกละเมิด

ก. โดยมีผู้โต้แย้ง เช่นนางเขียวได้ทำการสมรสกับนายแดงแล้วใช้นามสกุล “สีสา” นายดำ “สีสา” น้องชายนายแดง ได้ลงประกาศในหนังสือพิมพ์ว่า นางเขียวเป็นภรรยาต่อนายแดง จึงไม่มีสิทธิใช้นามสกุล “สีสา” หรือ

ข. มีผู้อื่นมาใช้นามเดียวกันเมื่อมิได้รับอนุญาตให้ใช้ แต่ในเรื่องนี้ต้องระวังให้ดีว่า นามสกุลนั้นบุคคลจะโอนให้แก่กันไม่ได้ เพราะฉะนั้น การที่ผู้ที่มีสิทธิในนามสกุลคนใดคนหนึ่งได้อนุญาต

ให้บุคคลใช้ นามสกุลของ ตนนั้น ก็คงมีผลแต่เพียงระดับสิทธิ ของผู้ ที่ อนุญาตในการ พ้องร้องผู้รับอนุญาต แต่ไม่ ทำให้ บุคคลที่ รับอนุญาตนั้น กลายมีสิทธิในนามสกุลอันนั้นตามกฎหมาย เช่น นายแดง “สีสา” ได้ยอมให้นางเขียวภรรยาลับใช้ นามสกุล “สีสา” ดังนี้ ย่อมไม่เป็นการตัดสิทธิ ของ นายดำน้องชายนายแดง ที่จะขอให้ศาล ห้ามนางเขียวมิให้ใช้ นามสกุล “สีสา” นั้น

บุคคลใด ละเมิด สิทธิใน นามสกุล สถานหนึ่ง สถานใดตั้งกล่าวแล้ว (เทียบมาตรา ๔๒๐, ๔๒๑) ก็ย่อมเป็นการทำให้ผู้ มีสิทธิในนามสกุลเสียหายในทางชื่อเสียงหรือคุณสมบัตื เพราะฉะนั้นผู้ถูกเสียหายจึงมีสิทธิ

ก. ขอให้ระงับความเสียหายนั้นได้ กล่าวคือ ศาลมีอำนาจที่จะสั่งให้ผู้ที่ละเมิดจัดการ เพื่อให้ชื่อเสียงของผู้ถูกละเมิดกลับคืนดี เช่นในกรณีที่มีผู้ละเมิดโดยโต้แย้งการใช้ นามสกุล ศาลอาจสั่งให้ ผู้ ละเมิดลงประกาศในหนังสือพิมพ์เป็นต้น นอกจากนั้นศาลจะสั่งให้ผู้ละเมิดใช้ ค่าเสียหายด้วยก็ได้ (เทียบมาตรา ๔๔๗)

ข. ขอให้ศาลสั่งห้าม ถ้าเป็นที่พึงวิตกว่าจะต้องเสียหายอยู่สืบไป กล่าวคือ โจทก์อาจขอให้ศาลออกหมายบังคับห้ามมิให้จำเลยละเมิดใช้ นามสกุล ถ้าหากจำเลยยังขัดขืนใช้ต่อไป ศาลก็มีอำนาจ ออกหมายจับตัวจำเลย มากักขังจนกว่าจะได้มีประกัน หรือจนกว่าจะยอมทำตามหมายบังคับของศาล ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความแพ่ง ร.ศ. ๑๒๗ มาตรา ๕๓, ๕๔, ๕๕

อนึ่งนอกจาก ความคุ้มครอง ของ กฎหมายในทางแพ่งดังกล่าวแล้วนี้ ผู้มีสิทธิในนามสกุลยังได้รับ ความคุ้มครอง จาก กฎหมาย ลักษณะอาชญา มาตรา ๒๓๕, ๒๓๖ และ ๒๓๘

๘ บทที่ ๒

นามตัว

นามตัวหรือชื่อตัวนั้น เป็น ชื่ออันได้ให้แก่เด็กตั้งแต่กำเนิด (พระราชบัญญัติขนานนามสกุล ฯ มาตรา ๔) บุคคลทุก ๆ คนในวงศ์สกุลหนึ่งย่อมมีชื่อตัวต่าง ๆ กัน

นามตัว เป็นสิทธิในสภาพของบุคคล แต่กฎหมายหาได้ให้ความคุ้มครองไว้เป็นพิเศษไม่ เพราะบุคคลมีสิทธิที่จะเลือกนามตัวซ้ำกันกับบุคคลอื่น ๆ ก็ได้ เหตุฉะนั้นถ้าผู้มีสิทธิในนามตัวอันใดอันหนึ่ง จะห้ามบุคคลอื่นมิให้ใช้นามตัวซ้ำกับของตนไม่ได้

ในการเลือกนามซ้ำกับผู้อื่นนั้น บุคคลจะต้องใช้สิทธินี้โดยสุจริต และถ้าหากบุคคลใดใช้สิทธินี้เกินไป ทำให้เกิดเสียหายแก่ผู้อื่น ตนก็จะต้องรับผิดชอบตามนัยแห่งประมวลกฎหมายแพ่งฯ มาตรา ๔๒๑ ที่ว่า “การใช้สิทธิซึ่งมีแต่จะให้เกิดเสียหายแก่บุคคลอื่นนั้น ท่านว่าเป็นการ อันมิชอบด้วยกฎหมาย”

อุทาหรณ์ ๑. นายแดงแต่งหนังสือขึ้นเล่มหนึ่งใช้นามนายเขียวเป็นคนแต่ง ซึ่งเป็นนามของนายเขียวผู้มีชื่อเสียงในทางประพันธ์ การกระทำเช่นนั้น นายแดงประสงค์ให้คนภายนอกเข้าใจว่าเป็นหนังสือที่นายเขียวคนที่มิชื่อเสียงในทางประพันธ์เป็นผู้แต่ง หรือ

๒. นายแดงแต่งละครเรื่องหนึ่ง ใช้นามตัว

ว่านายเขี้ยวเป็นพระเอก ซึ่งในเรื่องนั้นทำให้นาย
เขี้ยวผู้มีชื่อเสียงในทางประพันธ์เสียหาย

ตามอุทาหรณ์ทั้งสองนี้ เข้าใจว่านายเขี้ยว มี
สิทธิที่จะได้รับความคุ้มครอง จากมาตรา ๑๘ นี้ ดัง
เช่นนามสกุลซึ่งได้ศึกษามาแล้ว เพราะการที่นาย
แดงใช้ สิทธิในการเลือก นามตัว หรือนามแฝงไป
ในทางที่ไม่ชอบ ด้วย กฎหมาย และทำให้ ผู้ที่เป็น
เจ้าของนามเสียหาย *

๗ บทที่ ๓

นามบรรดาศักดิ์

นามบรรดาศักดิ์ เป็นนามเฉพาะตัวของบุคคล
ที่ได้รับ ตั้ง ให้ มี นาม นั้น เอก ภรรยา ของ ผู้ มี
บรรดาศักดิ์ มีสิทธิใช้ นาม บรรดาศักดิ์ ของสามีได้
(ขอให้ดู พระราชกฤษฎีกาให้ ใช้ คำนำ นาม สตรี
พ.ศ. ๒๔๖๐)

สิทธิใน นามบรรดาศักดิ์ เป็นสิทธิใน สภาพ

* ขอให้ดูพระราชบัญญัติลักษณะเครื่องหมายและยี่ห้อการค้าขาย พ.ศ. ๒๔๕๓ มาตรา

ของบุคคลและได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายดัง
เช่นนามสกุล

บทที่ ๔

ยี่ห้อ และนามแฝง

ข้อ ๑. ยี่ห้อและนามแฝงคืออะไร?

ยี่ห้อ คือนามของบุคคล หรือนามอันคิดสมมุติขึ้นเพื่อใช้เรียกแทนในการค้าขาย ให้ดูพระราชบัญญัติลักษณะ เครื่องหมาย และ ยี่ห้อ การค้าขาย พ.ศ. ๒๔๕๗ มาตรา ๑๐ (พระราชบัญญัตินี้ได้ มีประกาศลงวันที่ ๑๒ กันยายน พ.ศ. ๒๔๕๗ ให้งดการใช้ จนกว่าจะได้ มีประกาศให้ ทราบในภายหลัง และจนกระทั่งบัดนี้ก็ยังไม่มีประกาศให้ใช้ เพราะฉะนั้นพระราชบัญญัตินี้จึงยังอยู่ในระวางงด ซึ่งจะนำมาใช้ เป็นตัวบทโดยตรงไม่ได้) เช่น นายแดง ขาวเหลือง มีร้านขายเข้าสารแห่งหนึ่งใช้ยี่ห้อว่า “นาสวน”

นามแฝง ก็คือนามบุคคลได้สมมุติขึ้น นั้นใช้เรียกแทนในกิจการของตนอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่ง

มักกระทำกันโดยมากใน การ แต่งหนังสือ เช่น นายแดง ขาวเหลือง นักประพันธ์ ใช้นามแฝง หรือที่เรียกกันว่า นามปากกาว่า ไทยเก๋า ดังนี้ เป็นต้น นามแฝงนี้มีลักษณะเป็น ยี่ห้อ ชนิดหนึ่ง

ข้อ ๒. ลักษณะของยี่ห้อและนามแฝง

ยี่ห้อ หรือนามแฝง เป็นสิทธิในทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่าง กล่าวคือเป็นสิ่งที่อาจมีราคาและถือเอาเป็น กรรมสิทธิ์ได้ (ดู พระราชบัญญัติ ลักษณะเครื่องหมายและยี่ห้อการค้าขาย มาตรา ๑๒) ไม่ใช่เป็นสิทธิในสภาพของบุคคล เพราะสิทธิชนิดนี้ไม่ได้เกิดขึ้นจากสิทธิในครอบครัว หรือจากสิทธิในบ้านเมืองของบุคคล

เพราะฉะนั้น สิทธิในยี่ห้อหรือนามแฝง จึงอาจที่จะโอนให้แก่กันได้ หรืออาจจะสูญหายไปโดยการละทิ้ง ซึ่งต่างกับสิทธิในสภาพของบุคคล

ข้อ ๓. ยี่ห้อ หรือนามแฝง อยู่ใน ความ คุ่ม

ครองของมาตรา ๑๘ แห่งประมวลนี้หรือไม่?

มาตรา ๑๘ บ่อม คุ่ม ครอง สิทธิ ชนิด นี้ ด้วย เพราะ เป็นนามซึ่งบุคคลมีสิทธิที่จะใช้ ได้ตามกฎ-

หมาย ขอให้ดูพระราชบัญญัติ ลักษณะ เครื่องหมาย และ ยี่ห้อ การ ค้าขาย มาตรา ๑๒ ซึ่งบัญญัติไว้ในตอนต้นว่า “บุคคลผู้ใดกระทำการค้าขาย ด้วยยี่ห้อการค้าขายอันชอบด้วยกฎหมาย ผู้นั้นมีกรรมสิทธิ์ในยี่ห้ออันสิทธิขาดแต่ผู้เดียว

ถ้าบุคคลผู้มีนามอันพ้อง กัน ประารถนาจะค้าขายสิ่งของสินค้าอย่างเดียวกัน หรือคล้ายคลึงกันด้วยยี่ห้อของตน ผู้นั้นจะต้องเพิ่มเติม นามอื่นหรือหลักฐานเครื่องหมายอย่างอื่น เข้าด้วยให้เป็นอุปาย เช่นกับจะป้องกันยี่ห้อการค้าขายของตน มิให้ เป็นที่ฉงนสนเท่ห์ปนคละไปกับ ยี่ห้อการค้าขายของบุคคลอื่นแต่ก่อนนั้นด้วย ”

การใช้ยี่ห้อหรือนามแฝงจะเป็นการชอบ ด้วยกฎหมายนั้น ก็คือเมื่อนามนั้นไม่พ้องกับนามของผู้อื่นซึ่งเจ้าของไม่ได้อนุญาตให้ใช้ หรือเป็น พระบรมนามาภิไธย หรือนามใด ที่รวม ทั้งคำว่า ของหลวง นอกจาก ที่จะได้รับพระบรมราชานุญาตก่อน (ให้ดูมาตรา ๑๐ ตอนท้ายและ มาตรา ๑๑)

ยี่ห้อและนามแฝงนั้น คงได้รับความคุ้มครอง จากกฎหมายลักษณะ อาชญา ดังเช่นใน เรื่อง นามสกุลที่ได้ศึกษามาแล้ว

บทที่ ๕

นามฉายา

เป็นนามสมมุติ ซึ่งใช้เรียกขานบุคคล นอก
จากชื่อตัวและชื่อสกุลของบุคคลนั้น เช่น นาย
แดง ขาวเหลือง มีนามฉายาว่า พงฺโต

นามฉายาไม่ใช่เป็นสิทธิ์ในสภาพบุคคล และ
ตามธรรมดาไม่ใช่ยี่ห้อและนามแฝงซึ่งอาจมีราคา
และถือเอาเป็นกรรมสิทธิ์ได้ เพราะฉะนั้นบุคคล
อื่น จะให้ฉายาว่า พงฺโต บ้าง ก็คงไม่เป็นการ
ละเมิด แต่นามฉายานั้นอาจได้รับความคุ้มครอง
จากกฎหมาย ถ้าหากว่าบุคคลได้ใช้เป็นยี่ห้อ
หรือนามแฝงด้วย หรือผู้ละเมิดได้ทำให้ผู้เป็น
เจ้าของนามฉายาเสียหาย ดังเช่นผู้ที่ละเมิดทำ
ให้เจ้าของนามตัวเสียหายดังนี้ ผู้เป็นเจ้าของนาม
ฉายาก็ควรได้รับความคุ้มครองจากกฎหมาย

ส่วนที่ ๒

ความสามารถ

คำอธิบายทั่วไป

ความสามารถของบุคคลนั้นแยกออกได้เป็น ๒
ชนิด คือ :-

๑. ความสามารถในการถือสิทธิ
๒. ความสามารถในการใช้สิทธิ

ข้อ ๑. ความสามารถในการถือสิทธิ

คือความสามารถในการเป็นเจ้าของ สิทธิ หรือ
ในการมีสิทธิ ตามธรรมดาตามมนุษย์ทุกคนย่อมมี
ความสามารถถือสิทธิโดยไม่เลือกว่า จะเป็น เพศ
ชายหรือหญิง หรือจะมีอายุอ่อนแก่ เมื่อคลอด
ออกจาก ครรภ์ มารดามีสภาพ เป็น บุคคล แล้ว ก็
สามารถมีสิทธิ เช่น อาจเป็นเจ้าของทรัพย์สิน หรือ
เป็นเจ้าของ ลูกหนี้

ข้อยกเว้นคงมีอยู่ในกรณีเช่นกล่าวต่อไป

ก) พระภิกษุ ไม่มีสิทธิที่จะรับมรดกโดยไม่มีพินัยกรรม (AB INTESTAT) และบุคคลธรรมดาที่ไม่มีสิทธิรับมรดกของพระภิกษุโดยไม่มีพินัยกรรม

ข) ผู้ขายทอดตลาดไม่มีสิทธิเข้าสู่ราคาหรือใช้ให้ผู้อื่นผู้ใดเข้าสู่ราคาในการ ทอดตลาด ซึ่งตนเป็นผู้ดำเนินการเอง (มาตรา ๕๑๑)

ค) ในกิจการอันหนึ่งอันเดียวกัน ผู้ใดเป็นตัวแทนของฝ่ายหนึ่งอยู่แล้ว ไม่มีสิทธิไปเป็นตัวแทนของอีกฝ่ายหนึ่ง หรือจะเป็นตัวแทนของคู่กรณีทั้งสองฝ่ายด้วยกันก็ได้ (มาตรา ๘๐๕)

ง) วัดบาดหลวงโรมันคาทอลิก ถึงแม้จะเป็น นิติบุคคล ก็ไม่สามารถ มีกรรมสิทธิ ใน ที่ดินเกินกว่าจำนวน ซึ่งพระราชบัญญัติ ว่าด้วยลักษณะของ วัด บาดหลวงโรมันคาทอลิกได้ กำหนดไว้ คือ จะถือเอาที่ดินในกำแพง พระนครกรุงเทพฯ ไม่ได้ ส่วนนอกกำแพงพระนครนั้น จะมีกรรมสิทธิได้แต่เพียงจังหวัดละ ๓๐๐๐ ไร่ ยกเว้นแต่ในจังหวัดชลบุรีให้ถือได้ ๔๐๐๐ ไร่, จังหวัดราชบุรี ๕๐๐๐ ไร่, จังหวัดสมุทรสงคราม ๔๐๐๐ ไร่, จังหวัดฉะเชิงเทรา ๕๐๐๐ ไร่ (ให้ดูข้อความโดยละเอียด

ในพระราชบัญญัติว่า ด้วย ลักษณะ ฐานะวัดบาด-
หลวงโรมัน คาซอลิก ใน กรุง สยาม ตาม กฎหมาย
ร.ศ. ๑๒๘ และเพิ่มเติมเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๖)

จ) คนต่างประเทศ ไม่มีสิทธิ ที่จะ ถือที่ดิน
ตาม เขตต์ ที่ กำหนดไว้ ใน ประกาศ รัชกาลที่ ๔
นอกจาก จะได้ มีสัญญา ทางพระราชไมตรีกันเป็น
พิเศษ

๑ ล ๑

ข้อ ๒. ความสามารถในการใช้ สิทธิ

บุคคล สามารถ มี สิทธิ ดัง กล่าว แล้วใน ข้อ ๑
แต่บุคคลจะสามารถใช้ สิทธิ ซึ่งตนได้ มีอยู่ นั้นไม่
ได้ทุกคน

เช่น ผู้เยาว์, คนวิกลจริต, คนมีกายและใจ
ไม่สมประกอบ หญิงมีสามี บุคคลจำพวกนี้
สามารถถือหรือมีสิทธิเป็นเจ้าของทรัพย์สิน เช่น เป็น
เจ้าหนี้ ลูกหนี้ได้ เหมือน บุคคลธรรมดาทั้งหลาย
แต่ไม่สามารถที่จะใช้ สิทธิ เช่น ทำสัญญาขาย
ทรัพย์สิน, กู้หนี้ยืมสิน ๑ ล ๑ โดยผลการตนเอง

ความสามารถในการถือสิทธินั้นได้มีกฎหมาย
กล่าวไว้ในมาตรา ๑๕ และในที่อื่น ๆ

ส่วนความสามารถที่กล่าวในส่วนที่ ๒ นี้ คือ
ความสามารถในการใช้สิทธิ

ตามกฎหมายไทย บุคคลไม่มีความสามารถ
ใช้สิทธิโดยการดังนี้

- ๑) อายุน้อย ได้แก่ผู้เยาว์ มาตรา ๑๕ - ๒๘
- ๒) กายและใจไม่สมประกอบ ได้แก่
 - ก) บุคคลวิกลจริต มาตรา ๒๕ - ๓๓
 - ข) บุคคลผู้มี กายพิการ หรือ จิตต์ ฝืน
เพื่อนไม่สมประกอบ มาตรา ๓๔ - ๓๖
- ๓) การสมรส ได้แก่หญิง มีสามีใน ส่วนที่
เกี่ยวข้องกับสินบริภัณฑ์ มาตรา ๓๗ - ๔๓

มาตรา ๑๘

เมื่อมีอายุสิบปีบริบูรณ์ บุคคลยอมพ้นจาก
ภาวะผู้เยาว์ และบรรลุนิติภาวะ

คำอธิบาย

บรรลุนิติภาวะ คือ การเป็นผู้ใหญ่ มีความ
สามารถใช้ สิทธิโดยไม่มีผู้แทนโดยชอบธรรม

บุคคล จะ บรรลุนิติภาวะ เมื่อ มีอายุ ๒๐ ปีบริ-
บูรณ์ (ยกเว้นตามมาตรา ๒๐ ซึ่งจะกล่าวต่อไป)

การคำนวณอายุนั้นต้องถือ ตามลักษณะ ๕ ว่า
ด้วยระยะเวลาของประมวตกฎหมายนี้ คือ บุคคล
เกิดวันใด นับต่อไป ๒๐ ปี ถึงวันในปีสุดท้าย
อันตรงกับวันเกิด ก็คือว่าบุคคลได้บรรลุนิติภาวะ
เมื่อสิ้นวันนั้น

อุทาหรณ์ นายดำ เกิดเมื่อวันที่ ๑๑ พฤษภาคม-
คม พ.ศ. ๒๔๕๐ นายดำบรรลุนิติภาวะเมื่อสิ้น
วันที่ ๑๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๐